

24 oktober 2025

Eén ding staat vast: Amsterdam zal heel anders stemmen dan zijn buurgemeenten

De gemeentegrens van Amsterdam is ook een politieke scheidslijn: aan de ene kant zijn de progressieve partijen oppermachtig, aan de andere heerst een conservatieve politieke cultuur. ‘Een van mijn adviezen was: pas toch op met die progressieve zelfliefde in Amsterdam.’

Patrick Meershoek

Het is een goed gebruik dat de uitslagen van de verkiezingen pas na de stembusgang worden bekendgemaakt, maar één ding staat op voorhand vast: Amsterdam zal ook komende woensdag weer heel anders stemmen dan de buurgemeenten. Waar het electoraat in de hoofdstad sinds jaar en dag een sterke voorkeur heeft voor de progressieve politieke partijen, zijn de buurgemeenten stevig in handen van de conservatieve tegenpolen.

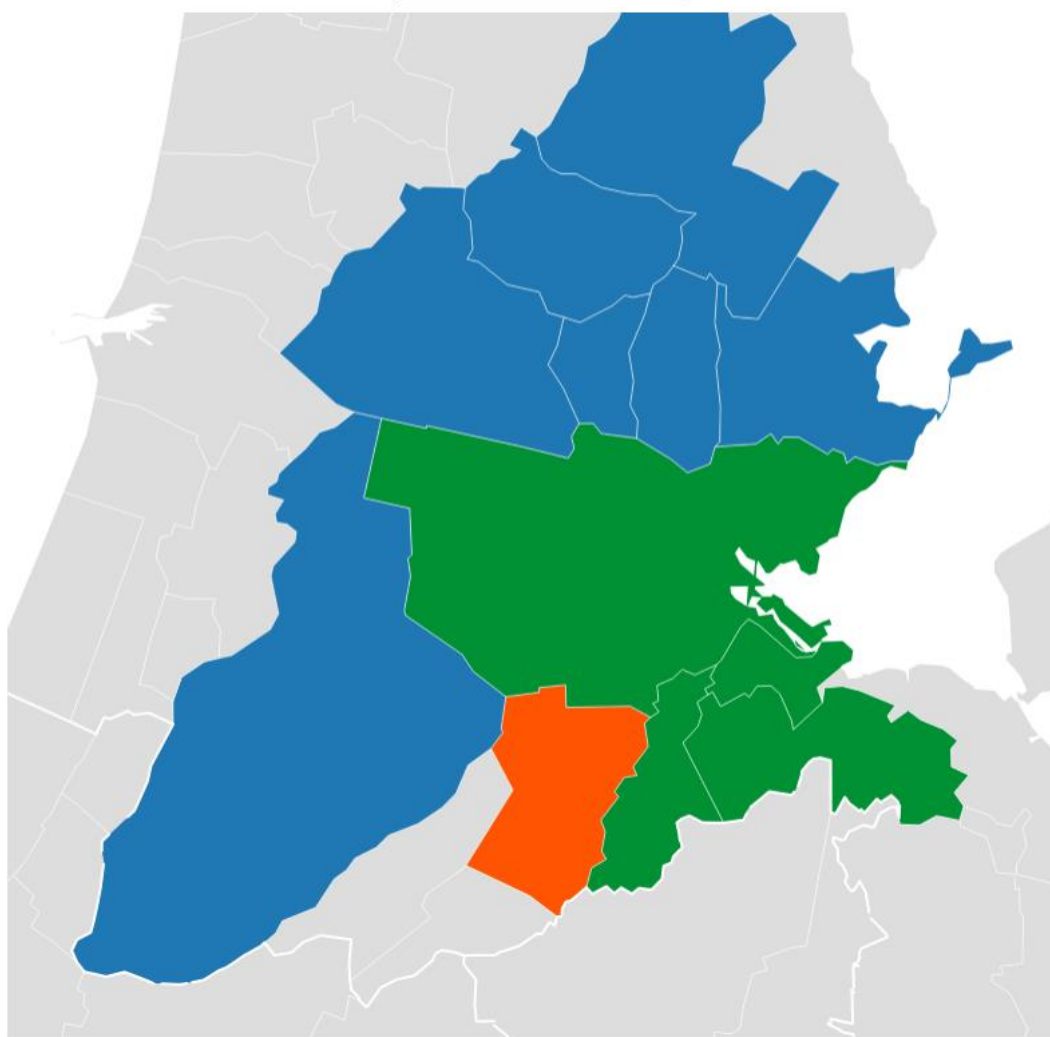
De landelijke [verkiezingen van november 2023](#) maakten opnieuw duidelijk dat de gemeentegrens van Amsterdam ook een politieke scheidslijn vormt. Waar GroenLinks-PvdA in de hoofdstad 33,8 procent van de stemmen kreeg, kwam in de meeste buurgemeenten de PVV als grootste uit de bus. Met name in de Waterlandse gemeenten deed de partij van Geert Wilders het goed. In Purmerend haalde de PVV 32,5 procent van de stemmen, in Oostzaan 31,1 procent.

Opmerkelijk contrast

Dat scherpe contrast tussen Amsterdam en de burens is opmerkelijk, vindt Friso de Zeeuw, oud-bestuurder, adviseur én inwoner van Monnickendam. “In andere grote steden lopen de politieke voorkeuren dwars door de gemeentegrenzen heen. Hier zijn de culturele verschillen ook groter. De Waterlandse gemeenten zijn overwegend cultureel conservatief. Ik sluit niet uit dat de nabijheid van Amsterdam met zijn linkse imago dat nog eens verder versterkt. Femke Halsema is als burgemeester een bijzondere expressie van dat gevoel.”

Jaagt Amsterdam als voorvechter van een inclusieve en duurzame samenleving de kiezers in de buurgemeenten [in de armen van de PVV](#)? De Zeeuw: “Er zijn allerlei sociologische verklaringen voor het succes van de partij, maar de afkeer van links en woke maakt daar zeker deel van uit. In Volendam bijvoorbeeld hebben bewoners van oudsher een licht anarchistische inslag. Ze zijn tegen de gevestigde Haagse orde, tegen de regelzucht, tegen de wokecultuur, voor het ondernemerschap. In die strijd zijn populistische partijen zoals de PVV een natuurlijke bondgenoot.”

Het Parool

Kaartgegevens: CBS

De kleurstelling op het kaartje is ietwat verwarrend:

Groen = GL/PvdA

Blauw = PVV

Rood = VVD (Amstelveen)

Op het kaartje ontbreekt Edam-Volendam: 43% PVV

Dat de PVV in het bestuur van stad en land doorgaans weinig voor elkaar weet te boksen, maakt voor de achterban weinig uit. “Ik vind dat persoonlijk wel een probleem,” zegt De Zeeuw. “Het zijn mijn idealen niet, maar ik heb op zich geen principiële moeite met de rechtse standpunten van de PVV. Wel met het feit dat de partij geen enkele nuttige bijdrage levert aan het bestuur en ook nog eens bijdraagt aan een stemming in het land waarin lokale bestuurders worden geïntimideerd. De SGP is ook hartstikke conservatief, maar levert wel uitstekende bestuurders en raadsleden.”

Niet alle buurgemeenten zijn in handen van de PVV. In Diemen bijvoorbeeld bleef de partij twee jaar geleden steken op 17 procent, 10 procent minder dan GroenLinks-PvdA. Oud-wethouder Ruud Grondel ziet dat resultaat vooral als een beloning voor goed bestuur.

“Twintig jaar geleden was het bestuur van Diemen onder leiding van Leefbaar Diemen één grote chaos. De andere partijen hebben de handen ineen geslagen en dat heeft gezorgd voor blijvende rust in de tent. Ik denk dat de kiezers dat waarderen: dat de dingen gewoon goed zijn geregeld.”

Wokestrook in het land

Grondel noemt als mogelijke factor ook de aanwezigheid van de studentenflats in Diemen. “Ik herinner me dat in mijn tijd een derde van de raadsleden in zo’n studentenflat had gewoond en na hun studie in Diemen was blijven hangen. De aanwezigheid van studenten is altijd goed voor progressieve partijen.” Dat is ook een deel van de verklaring achter de zogenoemde wokestrook: de progressieve gordel die loopt van Haarlem naar Nijmegen en daartussen ook veel steden met een universiteit aandoet.

Met Amsterdam als landelijk uithangbord. Toch valt op het beeld van een eensgezind progressief eiland het nodige af te dingen, vindt cultuurhistoricus René Cuperus, medeauteur van de in 2021 verschenen *Atlas van afgehaakt Nederland*. “Amsterdam is een cultureel verdeelde stad. Aan de ene kant zijn er de progressieve inwoners met een theoretische opleiding in wat we voor het gemak maar even de grachtengordel noemen. Aan de andere kant zijn er de stadsdelen Nieuw-West, Zuidoost en Noord waar de bevolking een totaal ander profiel heeft, namelijk vooral praktisch opgeleid en migrant.”

Uittocht lagere middenklasse

Dat de progressieve partijen zo goed scoren in de hoofdstad heeft ook te maken met de manier waarop Amsterdam zich in de afgelopen decennia heeft ontwikkeld, stelt Cuperus. “Al vanaf de jaren zestig is er sprake van een uittocht van de lagere middenklasse. De laatste tien jaar is de stad helemaal onbetaalbaar geworden voor die groep. De agenten en verpleegkundigen die in Amsterdam werken, wonen in Purmerend of Almere. Het is geen toeval dat je in die steden een heel ander, veel conservatiever politiek landschap aantreft.”

De verkiezingsuitslagen in Amsterdam leunen volgens Cuperus voor een groot deel op de inbreng van de progressieve elite. Dat zijn de mensen die de ontwikkelingen in de politiek met belangstelling volgen, dat zijn de mensen die als vanzelfsprekend naar de stembus gaan. “In de [stadsdelen buiten de Ring](#) is de opkomst doorgaans zeer laag. Die groepen zie je dus niet terug in de resultaten van de stembusgang. Het is een progressieve paradox: Amsterdam is ontzettend links, maar tegelijk ook de [meest ongelijke stad in het land](#).”

Enorme tegenstellingen

Na de verschijning van de *Atlas van afgehaakt Nederland* nodigde het stadsbestuur de kritische Cuperus uit om mee te denken en mee te praten over manieren om de kloof te dichten. “Het viel me op dat de ambtelijke organisatie erg naar binnen is gekeerd. Alsof er op de Stopera nooit uit het raam wordt gekeken om het echte leven in de stad te zien. De enorme tegenstellingen worden ook nauwelijks benoemd. Een van mijn adviezen was: pas toch op met die progressieve zelfliefde. Die kan ook een realistische kijk op de problemen in de stad in de weg staan.”